

Doplatak za djecu u kontekstu demografskih problema

Marković Peškir, Tanja

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:255996>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Diplomski studij socijalne politike

Tanja Marković Peškir

**DOPLATAK ZA DJECU U KONTEKSTU
DEMOGRAFSKIH PROBLEMA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Viktor Gotovac

Zagreb, 2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Demografski čimbenici.....	3
2.1. Demografski problemi Hrvatske	3
2.2. Uzroci iseljavanja, pokušaj zaustavljanja iseljavanja i niska stopa fertiliteta ...	4
2.3. Obiteljska politika.....	4
3. Državne potpore u sklopu obiteljskih politika	6
3.1. Jednokratne novčane pomoći kod rođenja djeteta.....	6
3.2. Rodiljna i roditeljska naknada	6
3.3. Porez na dohodak i porezne olakšice	7
4. Doplatka za djecu	8
4.1. Doplatka za djecu u zemljama članicama Europske unije	8
4.2. Utjecaj doplatka za djecu na fertilitet u zemljama Europske unije	17
4.3. Doplatka za djecu u Njemačkoj.....	18
4.3.1. Fertilitet u Njemačkoj	19
5. Doplatka za djecu u Hrvatskoj	21
5.1. Sadašnji zakon o doplatku za djecu	22
5.2. Utjecaj doplatka za djecu na fertilitet	23
5.3. Budućnost doplatka za djecu u Hrvatskoj.....	25
6. Zaključak	27
Popis tablica:	28
7. Literatura.....	29

Sažetak:

U ovom radu fokus je na doplatku za djecu i njega kao mogućem čimbeniku u promjeni stope feriliteta koja je u konstantom padu. Ne samo u Hrvatskoj nego i u drugim državama Europske Unije. Obitelj je najvažniji stup društva. Ona daje stabilnost i sigurnost te je važno za poslovni, mirovinski i socijalni sustav da se rađaju djeca. Definirali smo što je to ferilitet, što su to socijalne politike te da su obiteljske i populacijske politike dio socijalne. Izdvojili smo doplatu za djecu kao novčani transfer unutar obiteljskih politika i kako vladajući pokušavaju uz pomoć tog novčanog transfera utjecati na stopu feriliteta. Nije jasno kako to zamišljaju vladajući u Hrvatskoj s obzirom da se doplata za djecu nije povećao dva desetljeća unatoč sve skupljem životu i inflaciji. Nije se proširio ni krug korisnika te naknade, već samo cenzus, za koji također postoji kritika s obzirom da će mnoge obitelji, u kojima su oba roditelja zaposlena na minimalnu plaću, biti iznad tog cenzusa i izgubiti pravo na doplatu. Također smo pregledali kakvo je stanje sa doplatom u drugim europskim državama, na koji način se ostvaruje pravo na doplatu te koliki je iznos. Također je zanimljiva informacija o udjelu dohotka u javnim rashodima kako bi se točno utvrdilo koliko koja država izdvaja za doplatu za djecu. Podrobnije smo pogledali i Njemačku s kojom se Hrvatska u narodu često uspoređuje. Rad služi kao temelj za naredna istraživanja u budućnosti.

Ključne riječi: stopa feriliteta, doplata za djecu, obiteljske politike, europska unija

Abstract:

In this paper, the focus is on the children benefit and its possibility as a factor in changing the fertility rate, which is in constant decline. Not only in Croatia, but also in other countries of the European Union. The family is the most important pillar of society. It provides stability and security, and it is important for the business, pension and social system that children are born. We defined what fertility is, what social policies are, and that family and population policies are part of social policies. We singled out the children benefit as a monetary transfer within family policies and how the rulers try to influence the fertility rate with the help of this monetary transfer. It is not clear how the rulers in Croatia envision this, considering that the allowance for children has not increased for two decades despite the increasingly expensive life and inflation. The circle of beneficiaries of this benefit has not expanded either, but only the threshold, for which there is also criticism considering that many families, in which both parents are employed on the minimum wage, will be above this threshold and lose the right to the benefit. We also reviewed the situation with the benefit in other European countries, how the right to the allowance is exercised and what the amount is. Information about the share of income in public expenditures is also interesting in order to determine exactly how much each country allocates for child support. We also took a closer look at Germany, with which Croatia is often compared among the people. The paper serves as a foundation for further research in the future.

Key words: fertility rate, children benefit, family policies

Izjava o izvornosti

Ja TANJA MARKOVIĆ PEŠKIR

Pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljuem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteno dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

_____ v.r. Tanja Marković Peškir

(potpis sutdenta)

1. Uvod

„Država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život“

(Ustav RH)

Kao što se iz gornjeg citata može iščitati, država se obvezala zaštititi obitelj u svakom pogledu. Obitelj spada u tzv. primarne grupe u kojima su odnosi među članovima veoma prisni, a čini jednu od temeljnih ljudskih grupa. Obitelj je važna radi dvije potrebe čovjeka, a koje uvjetuju važnost, trajnost i stabilnost obitelji. U čovjekovoj prirodi je potreba za reprodukcijom i nastavljanjem života te staranje o djeci u razdoblju njihovog rasta i osamostaljivanja. Čovjek pri rođenju nije sposoban za samostalan život nego ovisi o potpori roditelja, obitelji i društva (Puljiz, 1994.)

S obzirom da prema zadnjim podacima popisa stanovništva (2021.) dolazi do depopulacije hrvatskog stanovništva te Hrvatska broji manje od četiri milijuna stanovnika, nailazimo na mnoge negativne posljedice. Smanjenjem broja stanovništva dolazi do manjeg stvaranja novog naraštaja te time i radno aktivnog stanovništva, povećava se potreba za skrbi o starijima te dolazi do ekonomskog i socijalnog opterećenja državnog proračuna u području mirovinskog, socijalnog i zdravstvenog sustava (croatia.eu, 2022.).

Osim što nailazimo na mnoge negativne posljedice postavlja se i pitanje razloga depopulacije hrvatskog stanovništva te kako se ista može zaustaviti ili smanjiti.

Iz tih razloga je potrebno da država intervenira putem socijalnih politika. Socijalna politika svake države ovisi o njezinom povijesnom kontekstu i može se definirati na različite načine. Neka šira definicija je da socijalna politika obuhvaća aktivnosti kojima država ima za cilj reguliranje davanja pojedincima i grupama koji su ostali bez prihoda te se zbog toga nalaze u nepovoljnoj životnoj situaciji. Pomoć ne mora nužno biti samo novčana već se mogu organizirati i razne usluge koje bi građanima bile besplatne ili bi se djelomično plaćale (Puljiz, 1994.)

Unutar socijalnih politika nailazimo na populacijsku i obiteljsku politiku koje djeluju slično, ali imaju drugačije pristupe. Populacijska politika ima za cilj utjecati na

kretanje i strukturu stanovništva, dok obiteljska politika želi utjecati na strukturu i socijalni položaj obitelji. Poklapaju se u određenim segmentima kao što su novčana davanja koja uz novčane transfere i olakšice osnovni sadržaj obiteljske politike pa je se može smatrati bitnom komponentom populacijske politike (Puljiz i Zrinščak, 2002.).

U sklopu obiteljskih politika možemo govoriti o novčanim transferima koji se kroz sustav zdravstvenog osiguranja ili socijalnog osiguranja izravno isplaćuju roditeljima. To su jednokratne novčane pomoći kod rođenja djeteta, rođiljna i roditeljska naknada. Novčani transferi mogu biti i financirani iz općih poreznih prihoda te neizravni instrumenti kao porezne olakšice što znači da država ostaje bez dijelova prihoda. Jedan od najpoznatijih i najznačajnijih oblika dječje zaštite u novčanom smislu je doplatka za djecu (Pavliček Budimir, 2018.) kojim ćemo se posebno baviti i u ovom radu.

U ovom radu skrenut ćemo pažnju na razvoj sustava doplatka za djecu u Hrvatskoj, na različitosti i sličnosti doplatka za djecu u različitim zemljama Europe te vidjeti koliko je sustav učinkovit i što bi se moglo promijeniti.

2. Demografski čimbenici

Demografija se sastoji od tri procesa – fertiliteta, mortaliteta i migracija (Ivanda, 2017.) Fertilitet je pokazatelj rođene djece, mortalitet smrtnosti u nekom području u nekom vremenskom razdoblju, a migracija svaki oblik promjene stalnog mjesta boravka koji se odvija preko administrativnih granica (Dumančić, 2020.).

2.1. Demografski problemi Hrvatske

Kao što je već spomenuto u uvodu, Hrvatska se suočava sa trendom depopulacije koja traje već godinama te možemo govoriti o demografskim problemima. Postoji zablude kako Hrvatska prati europske demografske trendove. Po brojnim pokazateljima Hrvatska je na začelju Europske unije. Istina je ta da osim što je u Hrvatskoj niska stopa fertiliteta, odnosno, smanjen broj rođene djece, raste i stopa mortaliteta ili stope umrlih osoba. Na demografske se probleme upozorava još od 1971. godine kada ih je prvi puta spomenuo Wertheim – Baletić. Postavljaju se čak i nagore projekcije za 21. stoljeće, koje su zapravo prema današnjem iskustvu bile preoptimistične (Ivanda, 2017.).

Jedna od gorućih problema današnjice su migracije. Njemačka je kao država jedna od najpopularniji odredišta za iseljenike. Migracije dakako nisu novost. U bivšoj Jugoslaviji, 60-ih godina prošlog stoljeća je bilo popularno migrirati radi privremenog rada. Tada su to većinom bili muškarci kako bi prehranili obitelj (Ivanda, 2017.). Danas nikada nije bilo lakše migrirati s obzirom da se Hrvatska nalazi u Europskoj uniji. Iako je subjektivni dojam da većinom obitelji u ovo doba migriraju van Hrvatske, statistika ipak pokazuje da se još uvijek radi većinski o muškim osobama, konkretno o 63,5%. Najveći broj odseljenih je bilo u dobi od 20 do 39 godina (DZS, 2022.).

Demografski čimbenici bitni su za društveno-ekonomski razvoj. Ako nema radnog kontingenta onda nema ni gospodarskog razvoja. A s obzirom da se Hrvatska suočava s visokom stopom mortaliteta itekako je važno da brojnost stanovništva raste kako bi se stara radna snaga supstituirala sa novom. A migracije prouzrokuju dvije vrste problema. Jedna je gubitak radno sposobnih osoba, s obzirom da su migracijama

obuhvaćene osobe u dobi od 20 do 39 godina, a samim time to znači i gubitak osoba u najboljem feritilnom razdoblju te nedostatak budućih generacija radno sposobnih (Lamaza Maronić i Tokić, 2012.).

2.2. Uzroci iseljavanja, pokušaj zaustavljanja iseljavanja i niska stopa fertiliteta

Razlozi zbog kojih hrvatsko stanovništvo iseljava su brojni, a nedovoljno istraženi. Istraživanja u kontekstu globalizacije i suvremene mobilnosti stanovništva su malobrojna, ograničena dostupnošću i kvalitetom statističkih podataka. Ipak postoji pretpostavka kako je većina ipak motivirana ekonomskim uzrocima i željom za boljim standardima života. (Ivanda, 2017.).

Sami gospodarski rast države ne znači i nužno da imamo veliku stopu zaposlenosti. Gospodarski rast je nužan, ali nije garancija niti dovoljan uvjet za zaustavljanje iseljavanja, kako su i pokazali podaci iz druge polovice 1990-ih godina. Gospodarski rast se mora odraziti i na životni standard. Tek kada se to desi možemo očekivati smanjenje i preokretanje trenda iseljavanja (Ivanda, 2017.).

Istraživanja također pokazuju kako u Hrvatskoj postoji jaz između željenog broja i ostvarenog broja djece te kako populacijske politike mogu na to utjecati (Akrap, 2005.). Najveće prepreke u ostvarenju većeg broja djece očituju se u životnom standardu, ali puno više na položaj žena s djecom na tržištu rada. Uočava se prema trendovima u drugim europskim zemljama, da je važno da su majke pozitivno diskriminirane, da je cjelokupno tržište rada dostupno ženama te da društveno i ekonomsko uređenje ne stavlja pred žene odabir između posla i obitelji već omogućuje oboje (Ivanda ,2017.).

2.3. Obiteljska politika

S obzirom da je jedan od glavnih razloga iseljavanja, ali osobito niske stope fertiliteta, niski životni standard obitelji, u sljedećim redovima ćemo se fokusirati na obiteljsku politiku Hrvatske koja za cilj ima utjecati na strukturu i položaj obitelji. Centralno mjesto u obiteljskoj politici zauzima pomoć djeci jer država želi veći broj djece pa

stimulira njegovo rađanje. Već spomenuto u uvodu, osnovni sadržaj obiteljskih politika su novčani transferi, davanja i olakšice koji su pretežito usmjereni na veće obitelji s djecom (Puljiz i Zrinščak, 2002.).

U prošlosti su materijalne i uslužne podrške imale za cilj smanjiti pritisak na plaće, pravednost, podizanje kvalitete života te socijalizaciju uzgoja mladih generacija. Danas se želi unaprijediti obiteljski život i pomoći u prevladavanju nekih životnih situacija. Obiteljska davanja zasnovana su na načelu kompenzacije za dodatne financijske napore koje zahtijevaju djeca, starije osobe, osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju. Imaju i preventivni karakter jer žele spriječiti siromaštvo obitelji s mnogo djece i drugih uzdržavanih članova obitelji (Puljiz, 1994.).

Razlozi iz kojih država intervenira u obiteljsku sferu su različiti. Smatraju da je dijete „socijalni rizik“, iako, ako je dijete planirano, to nije više valjan razlog. Drugi razlog je što su djeca jedna od strana u implicitnom međugeneracijskom dogovoru zahvaljujući kojem funkcionira mirovinski sustav pa su djeca „javno dobro“. Treći razlog se bazira na „Ralsovoj teoriji pravde“ koja je inspirirana konceptom prava djeteta i socijalne pravde, jer treba izbjeći situaciju u kojoj dijete u potpunosti ovisi o položaju obitelji u društvu, u kojoj se ono slučajno rodilo (Puljiz i Zrinščak, 2002.).

Sadržaj obiteljskih politika su: jednokratne novčane pomoći kod rođenja djeteta, roditeljska naknada, doplatak za djecu, oporezivanje dohotka roditelja te smanjeni PDV kod proizvoda za djecu. One daju ekonomsku i socijalnu sigurnost obiteljima s malom djecom zbog sprečavanja siromaštva djece, ravnomjernijeg raspoređivanja poreznog tereta u odnosu na pojedince ili obitelji bez djece.

Financijski instrumenti države u provođenju obiteljskih politika su novčani transferi koji se isplaćuju roditeljima izravno, kroz sustav npr. zdravstvenog ili socijalnog osiguranja ili su financirani iz općih poreznih prihoda. Neizravni instrumenti su porezne olakšice što znači da država ostaje bez dijela prihoda u korist obitelji s djecom. Kod oporezivanja dohotka progresivnim se poreznim stopama nastoji opteretiti više one osobe koje imaju veći dohodak. Pretpostavka je da roditelji sve svoje dohotke dijele s djecom te država omogućuje da se određeni dijelovi dohotka umanjuje za određeni iznos. Koliku će korist na kraju ostvariti ovisi o visini njihovih prihoda, o poreznim stopama kao i o broju djece (Pavliček Budimir, 2018.).

Najznačajniji oblik dječje zaštite je pak doplatka za djecu kojim je osigurano postojanje minimalne razine osnovnih uvjeta za razvoj djece (Pavliček Budimir, 2018.). Distribucija doplatka za djecu može se vršiti na osnovi provjere imovinskog stanja, što nazivamo vertikalnim smjerom što znači da će manje imućni dobiti više, dok će imućniji dobiti manje ili ništa ili se može vršiti neovisno od toga kao potpora svoj djeci, što nazivamo horizontalnim smjerom (Puljiz, 1994.). Vertikalni smjer je instrument socijalne politike, horizontalni smjer je instrument obiteljske politike (Pavliček Budimir, 2018.).

3. Državne potpore u sklopu obiteljskih politika

Kao što smo već naveli u uvodu, državne potpore su novčani transferi koji se kroz sustav zdravstvenog ili socijalnog osiguranja izravno isplaćuju roditeljima ili su financirani iz općih poreznih prihoda, a mogu biti i neizravni instrumenti kao porezne olakšice što znači da država ostaje bez dijelova prihoda. Potpore se ostvaruju na osnovi Zakona o roditeljskim potporama, Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, Zakona o porezu na dohotak, Zakona o porezu na dodanu vrijednost i Zakona o doplatku za djecu (Pavliček Budimir, 2018.). U nastavku ćemo kratko obrazložiti navedene novčane transfere.

3.1. Jednokratne novčane pomoći kod rođenja djeteta

Jednokratna novčana pomoć kod rođenja djeteta je novčana potpora za novorođenče, a koju dobivaju osobe koje su zdravstveno osigurane u Republici Hrvatskoj prema uvjetima navedenim u Zakonu o roditeljskim potporama. Iznos te novčane potpore je 309,01 € (gov.hr).

3.2. Rodiljna i roditeljska naknada

Ove naknade ostvaruju majka i otac djeteta i druge osobe koje ostvaruju roditeljsku skrb, kao što su posvojitelji djeteta, skrbnik, udomitelj ili ako im je po bilo kojoj drugoj

osnovi povjereno maloljetno dijete na svakodnevnu skrb. Prava se razlikuju prema tome je li osoba zaposlena, samozaposlena ili nezaposlena. Zaposlena osoba tijekom korištenja roditeljnog dopusta ima pravo na naknadu plaće u iznosu od 100% od osnovice za naknadu plaće utvrđene prema propisima obveznog zdravstvenog osiguranja. Za vrijeme korištenja roditeljnog dopusta za prvih šest, odnosno osam mjeseci osoba ima pravo na naknadu u punom iznosu osnovice za naknadu plaće, ali za puno radno vrijeme ne može iznositi više od 225,5% proračunske osnovice mjesečno ili 995,45 €. Ukoliko osoba ima pravo na duži roditeljski dopust naknada plaće iznosi 125% proračunske osnovice ili 551,80 €. Ako je osoba nezaposlena za vrijeme korištenja prava na roditeljni i roditeljsku poštedu od rada ima pravo na novčanu naknadu u iznosu 70% proračunske osnovice mjesečno, odnosno 309,01 €.

3.3. Porez na dohodak i porezne olakšice

Kod oporezivanja dohotka progresivnim stopama želi se više opteretiti one koji primaju veći dohodak. Pod pretpostavkom da obitelji dijele svoj dohodak s djecom, država je omogućila da se određeni iznosi tih dohodaka ne oporezuju ili da se sama porezna obveza umanjuje za određeni iznos (Pavliček Budimkir, 2018.). Ovisno o broju djece koeficijenti se kreću od 0,7 do 5,9 (Zakon o porezu na dohodak NN115/16).

U Hrvatskoj je stopa PDV-a 25%. Temeljem Zakona o porezu na dodanu vrijednost određeno je da postoje određene olakšice na potrepštine za djecu. Tako je PDV na autosjedalice i pelene 13%, dok je na dječju hranu i prerađenu hranu na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu 5%.

4. Doplatak za djecu

Kako smo već spomenuli doplatak za djecu je najznačajniji oblik dječje zaštite. U nastavku ćemo napraviti pregled doplatka za djecu u zemljama članicama Europske unije, a detaljnije ćemo se posvetiti Njemačkoj s kojom se Hrvatska često uspoređuje, a nakon toga vidjeti kako je izgledao razvoj doplatka za djecu u novijoj povijesti Republike Hrvatske.

4.1. Doplatak za djecu u zemljama članicama Europske unije

Svaka država članica u Europskoj uniji omogućava primanje nekog oblika doplatka za djecu. Najčešće se radi o naknadama namijenjenim za djecu od rođenja pa do određenih godina, npr. kada postanu punoljetni ili kada završe školovanje. Gotovo polovica država ima doplatke za djecu koji su univerzalni i ne ovise o prihodima i imovini, a to su ujedno i države koje nude najviše iznose, kao što su Njemačka, Finska i Švedska. Četrnaest država ima provjeru imovinskih prilika, te ne postoji unificiran pristup definiranju prihoda i određene cenzuse koji su uvjet za primanje doplatka za djecu. Cenzusi su najčešće klasificirani u dva do tri razreda, ali postoje i iznimke, kao što je u Sloveniji gdje postoji osam razreda. Osim dohotka i cenzusa važna je i dob djeteta kako bi se utvrdio iznos naknade. U zemljama članicama EU je ustaljena praksa da ako imaju naknade za određenu dob djeteta, u smislu da se mijenja godištem, u pravilu naknada raste s dobi djeteta. Iznimke su Portugal i Danska gdje su veće naknade za mlađu djecu. Neke države imaju dodatak za veće obitelji. U tablici 4.1. je prikazano koje su to države i koliki je dodatak (Pilić, 2022.).

Tablica 4.1. Dodatak za obitelji sa većim brojem članova

Država	Dodatak za obitelji sa većim brojem članova
Austrija	Dodatak od 20 EUR mjesečno za svako treće i sljedeće dijete. Dodatak je ovisan o dohotku.
Belgija	Dodatnih 35,70 ili 20,40 EUR (nakon 2020.godine) za obitelji s najmanje 3 djece. Dodatak ovisan o dohotku.
Estonija	Dodatak za obitelji s puno djece. Dodatak nije ovisan o dohotku 300 EUR mjesečno za obitelji s 3 do 6 djece 400 EUR mjesečno za obitelji sa 7 i više djece
Francuska	Dodatak za obitelji s najmanje troje djece u dobi od 3 do 21 godine. Iznos može biti 170,71 ili 256,09 EUR ovisno o broju djece te o ukupnom dohotku obitelji
Hrvatska	Pronatalitetni dodatak 67 EUR mjesečno za treće dijete 133 EUR mjesečno za četvrto dijete
Italija	Dodatak za obitelji s troje ili više djece, isplaćuju se za 13 mjeseci, ovisan o dohotku. 145,14 EUR je bio prosječan iznos za 2021.godinu
Latvija	Dodatak za obitelji sa dvoje ili više djece. 10 EUR mjesečno za obitelji s dvoje djece 66 EUR mjesečno za obitelji sa troje djece 50 EUR više za svako sljedeće dijete
Mađarska	Dodatak za roditelje koji odgajaju 3 ili više djece. Mjesečni iznos jednak minimalnoj starosnoj mirovini.
Poljska	Dodatak za obitelji s troje ili više djece. 21 EUR mjesečno za 3. i svako sljedeće dijete u obitelji.
Slovenija	Dodatak za velike obitelji. Za obitelji s troje ili više djece. Jednokratna godišnja isplata. 404,45 EUR za obitelji s troje djece 491,52 EUR za obitelji s četvero ili više djece
Španjolska	Doplatak za velike obitelji. Jednokratno plaćanje 1 000 EUR
Švedska	Dodatak za velike obitelji. 15 EUR mjesečno za 2. dijete 53 EUR mjesečno za 3. dijete 100 EUR mjesečno za 4. dijete 123 EUR mjesečno za 5. i svako sljedeće dijete

Izvor: Pilić, J. (2022.) *Komparativna analiza dječjeg doplatka u zemljama Europske unije*

Kao što je prikazano u gornjoj tablici, 12 država članica EU isplaćuje dodatak za obitelji s više djece. U većini država taj dodatak ide od drugog djeteta, u rijetkim slučajevima tek od četvrtog djeteta. U iznosima prednjači Estonija, koja ovisno o broju djece isplaćuje dodatnih 300 do 400 eura.

U drugim državama, u odnosu na standard života, iznosi nisu od esencijalne važnosti. Stoga se postavlja pitanje, žele li države tim dodacima potaknuti obitelji na stvaranje većeg broja djece ili su svjesni većih izdataka u kućanstvu zbog većeg broja članova.

Već sada je vidljivo koliko sustavi ovih naknada mogu biti jednostavni ili kompleksni. Kao primjer jednostavnih sustava mogli bismo izdvojiti Litvu i Luksemburg koji imaju jedinstvene naknade za svu djecu, uz mogućnost povećanja zbog lošijeg ekonomskog statusa ako živite u Litvi. Irska, Slovačka i Švedska imaju najjednostavnije potpore s jedinstvenim iznosom za svu djecu, s tim da Irska i Švedska nude izdašne naknade (Pilić, 2022.).

Možda je pomalo iznenađujuće da neke države naknadu ne isplaćuju na mjesečnoj bazi već na tromjesečnoj ili godišnjoj. Ukoliko živite na Cipru i imate jedno ili dvoje djece naknada će vam se isplatiti godišnje, a ako imate troje ili više djece onda svaki mjesec. Danska isplaćuje naknadu kvartalno, dok Grčka isplaćuje svaka dva mjeseca (Pilić, 2022.).

U svim državama postoje velike razlike u načina ostvarivanja prava, te visini naknade koju će primati. Kolike su naknade i način ostvarivanja se vidi u tablici 4.2.

Tablica 4.2. Mjesečni iznos doplatka za djecu u eurima

Država	Mjesečni iznos dječjih doplatka u eurima				Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima	
	Dohodak	Broj djece		Dob djece		
Austrija		2	+7,10	0-3	114,00	18/24-25
		3	+17,40	3-6	121,90	
		4	+26,50	10-19	141,50	
		5	+32,00	Više od 19	165,10	
		6	+35,70			
		7 i više	+52,00			
Belgija		Za djecu rođenu prije 1.1.2020.			18/25	
		1.	97,72			
		2.	180,82			
		3.	269,96			
		Za djecu rođenu 1.1.2020. ili kasnije				
		Svako dijete	158,10			
Bugarska	Prosječan mjesečni dohodak po članu obitelji manji ili jednak 210 €	1	20		20	
		2	46			
		3	69			
		4	74			
		Za svako sljedeće dijete	+10			
		210- 291 €	mjesečna naknada iznosi 80% prethodne ukupne kategorije			

Država	Mjesečni iznos dječjih doplatka u eurima					Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima
	Godišnji dohodak obitelji	1	2	3	4	
Cipar	0– 19 500,00 €	39,58	47,5	87,08	139,58	18/20-21
	19,500.01– 39,000.00 €	35,41	44,08	83	127,08	
	39 000,01 – 49 000,00 €	31,67	31,67	63,34	105	
	49 000,01 – 59 000,00 €		28,75	57,5	94,58	
	*Iznos primanja za 2021. godinu povećava se za 1,97%					
Češka	Osnovna: prihod obitelji manji od 3,4 puta obiteljskog životnog minimuma			0-6	25	15/26
				6-15	30	
				15-26	35	
Danska	Godišnji dohodak svakog supružnika zasebno	Iznos dječjeg doplatka	0-2	207,33	18	
			3-6	164,33		
	< 110 041 €	Puni iznos	7-14	129		
	> 110 041 €	Manji za 2%	15-17	43		
Estonija			1.	60	16/19	
			2.	60		
			3. i više	100		
Finska			1.	94,88	17	
			2.	104,84		
			3.	133,79		
			4.	163,24		
			5. i više	178,69		

Država	Mjesečni iznos dječjih doplatka u eurima				Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima	
Francuska	Iznos dječjeg doplatka se dijeli s 2 ili 4 ako godišnji dohodci premašuju		2	132,00		20/21
	69 933 €	Obitelji s 2 djece				
	75 760 €	Obitelji s 3 djece	3	301,30		
	81 587 €	Obitelji s 4 djece	4	407,53		
	+5 827 €	za svako dodatno dijete za obitelj s više od 4 djece.	Svako sljedeće	169,22		
Grčka	3 kategorije godišnjih dohodaka					18/19/25
	Broj djece	do 6 000 €	6 001-10 000 €	10 001- 15 000 €		
	1.	70	42	28		
	2.	70	42	28		
	3. i svako sljedeće	140	84	56		
Hrvatska	mjesečni neto dohodak po članu kućanstva					15/19
	0-72 €	40				
	72-149 €	33				
	149-311 €	27				
Irska	140 EUR mjesečno po djetetu				16/18	

Država	Mjesečni iznos dječjih doplataka u eurima				Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima
Italija	Iznos je obrnuto povezan s prihodima obiteljske jedinice i povećava se s brojem članova obitelji. Razlikuje se od oko 100 € po dohodovnom razredu. Za 2021. godinu prosječni iznos mjesečnih doplataka za kućanstvo (par s 2 djece ispod 18 godina) je:				18/26
	14 775,06 €	258,33			
	27 658,89- 27 777,07 €	139,17			
	Više od 79 667,03 €	Nema doplatka			
Latvija			1.	11,38	18/20
			2.	22,76	
			3.	34,14	
			4. i više	50,07	
Litva	73,50 EUR mjesečno za svako dijete				18/21
	Mjesečni dohodak obitelji manji od 258 €	+43,25 za svako dijete			
Luksemburg	265 EUR po djetetu				18/25
			6-12	+20	
			Više od 12	+50	
Mađarska			1	35	16/20-23
			2	38	
			3 i više	45	

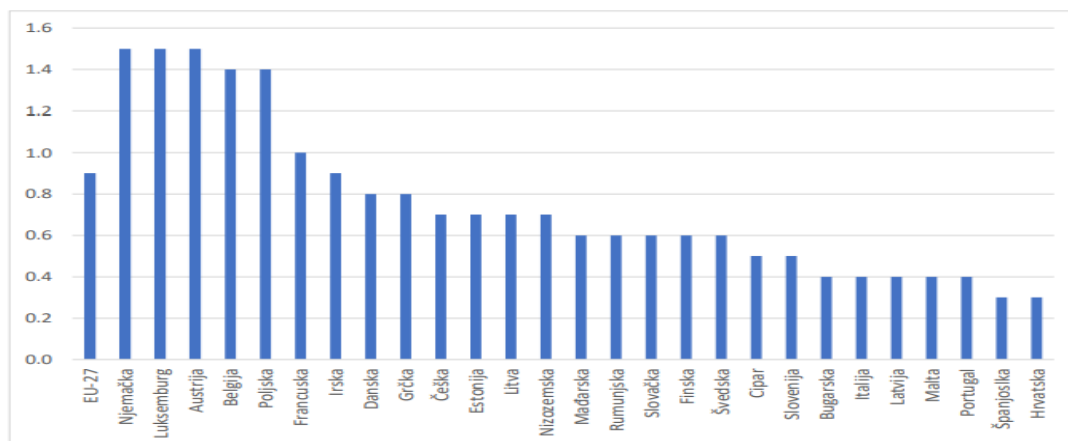
Država	Mjesečni iznos dječjih doplataka u eurima					Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima			
Malta	Ako ukupni dohodak roditelja ne prelazi 25 318 € godišnje, iznos isplaćene naknade jednak je razlici između 25 318 € i stvarnog dohotka roditelja koji se zatim množi sa 6%, 12% 18%...(ovisno o broju djece). Postoji prag minimalnog dohotka od 6 053 €, stoga se svaki prihod ispod tog iznosa smatra 6 053 €	Maksimalni iznosi				16/21			
1		104,35							
2		208,69							
3		313,04							
4		417,39							
Nizozemska				0- 5	223,37	18			
Njemačka		1.	219				18-21/25		
Poljska	Dječji doplatok se isplaćuje ako dohodak po članu obitelji ne prelazi 141,54 €	2.	219					18/21	
Portugal		Mjesečni dohodak po članu kućanstva (2020.)	3.	225					16/27
			4. i više	250					
					0-3	21			
					5-18	27			
					18-24	30			
		2. dijete	3. i više	0-3	3-6	6 i više			
	0- 3 071,67 €	+187,31	+224,77	149,85	49,95	37,46			
	3 071,67- 6 143,34 €	+154,62	+185,55	123,69	41,23	30,93			
	6 143,34- 9 215,01 €	+125,31	+153,31	97,31	32,44	28,00			
	9 215,01-15 385,35 €	+72,99	+87,59	58,39	19,46				

Država	Mjesečni iznos dječjih doplataka u eurima					Najviša starosna dob/ najviša starosna dob u posebnim okolnostima
Rumunjska	Minimalni neto dohodak po osobi	1 dijete	2 djece	3 djece	4 djece i više	18
	0-40 €	16,4	32,8	49,2	65,6	
	40,2-106 €	15	30	45	60	
Slovačka	25,50 EUR po djetetu mjesečno					18/25
Slovenija	za dijete do kraja osnovne škole ili do 18 godina/ za dijete u srednjoj školi, ali do 18 godina					18
	Prosječni mjesečni dohodak po osobi	1.	2.	3. i više		
	0-200,78 €	122,79	135,06	147,35		
	200,79-334,64 €	104,98	116,05	127,05		
	334,65-401,58 €	80,01	89,43	98,81		
	401,59-468,50 €	63,11	72,00	81,07		
	468,51-591,22 €	51,60	60,22	68,78		
	591,23-713,91 €	32,70	40,92	49,10		
	713,92-914,71 €	24,53/30,97	32,70/39,14	40,92/53,33		
	914,72-1 104,33 €	21,36/24,58	29,54/32,76	37,71/42,85		
Španjolska	Godišnji dohodak manji od 12 913 €	28,41				18
	gornja granica povećava do 19 934 € za obitelji s 3 uzdržavane djece i za dodatnih 3 148 € za svako daljnje uzdržavano dijete					
Švedska	123 EUR mjesečno za svako dijete					16/20

Izvor: Pilić, J. (2022.) *Komparativna analiza dječjeg doplatka u zemljama Europske unije*

U slici 4.1. vidljivo je koliko svaka država daje za doplatak za djecu u kontekstu javnih rashoda. Najviše izdvajaju Njemačka, Luksemburg i Austrija, dok je Hrvatska zajedno sa Španjolskom na samom začelju.

Slika 4.1. Udio doplatka za djecu u javnim rashodima zemljama EU

Izvor: Pilić, J. (2022.) *Komparativna analiza dječjeg doplatka u zemljama Europske unije*

4.2. Utjecaj doplatka za djecu na ferilitet u zemljama Europske unije

Istraživanja koja su do sada i provedena ne daju jasne rezultate. Postoji nekoliko rezultata, kao npr. u istraživanju koje su proveli Gauthier i Hatzius 1997. godine u 22 industrijalizirane zemlje. Njihov zaključak je da novčane naknade imaju malen, ali pozitivan učinak na ferilitet. Istraživanje Sambta i Stropnika (2007.) , u kojem je preko 35000 ispitanika postavljeno pitanje bi li doplatak za djecu mogla biti mjera koja bi mogla imati posljedice na njihove odluke o imanju više djece, je pokazalo da bi većina ispitanika preferirala porast iznosa doplatka za djecu i kako bi se time vjerojatno promijenilo i mišljenje o imanju više djece (Pilić, 2022.).

Međutim, kada se pogledaju stope feriliteta u zemljama EU, prevladavaju niske stope bez obzira na visinu doplatka za djecu (Pilić,2022.).

4.3. Doplatak za djecu u Njemačkoj

Kada se govori o doplatku za djecu u Hrvatskoj uvijek se počinje uspoređivati sa drugim državama, osobito Njemačkom. Stoga ćemo od svih gore navedenih zemalja izdvojiti Njemačku i detaljno istražiti sustav doplatka za djecu u Njemačkoj.

U Njemačkoj razlikujemo dva instituta. Jedan je *Kindergeld* – u slobodnom prijevodu dječji novac, a drugi *Kinderzuschlag*, tj. doplatak za djecu. Koji od ova dva instituta je najbliži hrvatskom modelu doplatka za djecu vidjet ćemo u nastavku.

Kindergeld kako i sam naziv govori je dječji novac. To je novac namijenjen za potrebe djece. Njemačka na taj način pokušava omogućiti djeci minimalnu razinu egzistencije, neovisno o prihodima članova kućanstva (Pavliček Budimir, 2018). Kako bi osoba stekla pravo na *Kindergeld* dijete treba biti mlađe od 18 godina. Potrebno je da dijete za koje se traži *Kindergeld* živi s roditeljem. Prebivališe može biti u Njemačkoj, drugoj zemlji Europske Unije, Norveškoj, Lichtensteinu, Islandu i Švicarskoj (Bundesagentur fuer Arbeit, 2023.). *Kindergeld* se isplaćuje jednoj osobi, a od 2023. godine taj iznos iznosi 250 eura po djetetu (Schoene, 2023.).

Kindergeld se može dobiti i za punoljetno dijete pod različitim okolnostima. Dijete može biti između 18 i 25 godina. Dobivat će naknadu ako po prvi puta izučuje zanat ili se dalje školuje, tj. studira. Ukoliko izučava drugi zanat po redu ima pravo i raditi 20 sati tjedno, te nadalje dobivati *Kindergeld*. Smije raditi „*minijob*“. Također, dobivat će naknadu ako odrađuje praksu koja se odnosi na izučavanje željenog zanata ili ako odrađuju dobrovoljni rad na godinu dana npr. u vojsci, socijalnim, medicinskim ili ekološkim strukama. Ukoliko se dijete trenutno nalazi u prijelaznom razdoblju između završetka školovanja i početka studija također ima pravo na naknadu, s time da to prijelazno razdoblje ne smije trajati duže od 4 mjeseca, a ako je nezaposlen ili nema praksu obavezno je dostavljanje dokaza da aktivno traži zaposlenje, praksu ili zanat kako ne bi izgubio pravo na naknadu. Isto vrijedi i za dijete mlađe od 21 godinu koje je nezaposleno. Obavezno se mora prijaviti pri zavodu za zapošljavanje. (Bundesagentur fuer Arbeit, 2023.)

Važna napomena je da ukoliko osoba koristi *Kindergeld* nema pravo na poreznu olakšicu na svoju plaću, a na osnovi djeteta (tzv. *Kinderfreibetrag*) (Bundesagentur

fuer Arbeit, 2023.). Porezna olakšica od 2023. godine iznosi 6024 eura godišnje i svakom roditelju je dostupno pola tog iznosa. Postoji još i porezna olakšica za čuvanje, odgoj i školovanje djece u iznosu 2928 eura godišnje (BFSFJ, 2023.). Roditelji mogu sami provjeriti koja opcija im više odgovara, ali u pravilu obitelji sa većim primanjima radije odabiru poreznu olakšicu jer im se u konačnici više isplati (Pavliček Budimir, 2018.).

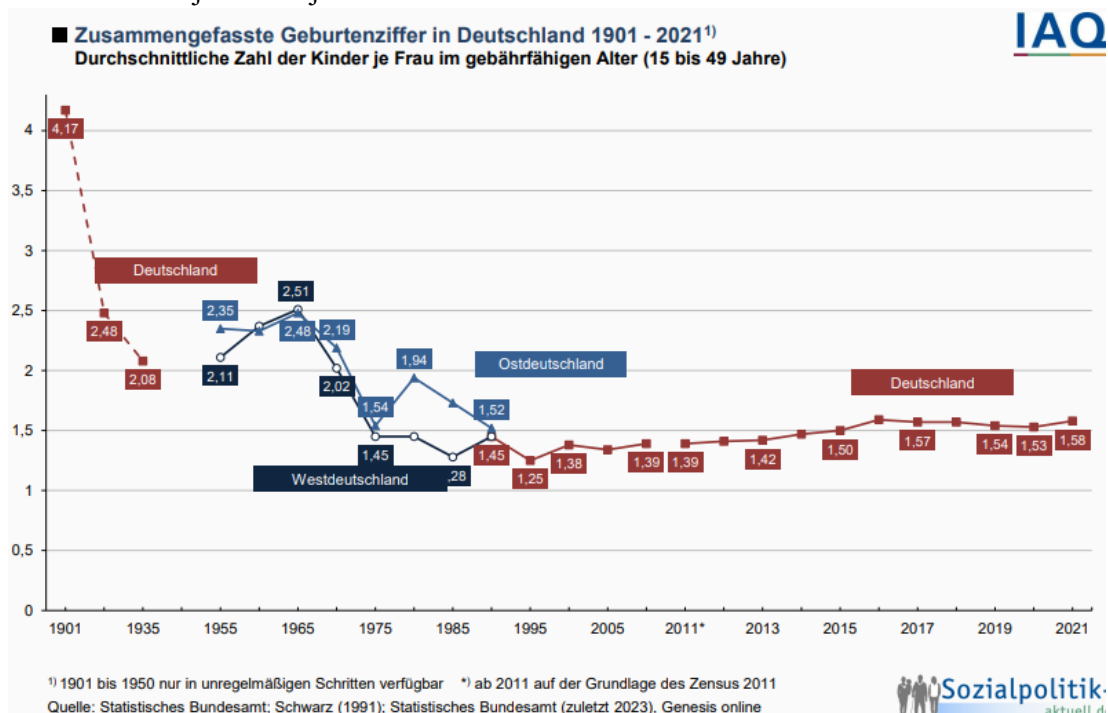
Ono što je u Hrvatskoj doplatka za djecu, to je u Njemačkoj *Kinderschutz*. To je socijalna usluga za obitelji sa niskim prihodom. Dobije se kao nadopuna *Kindergeld*. Svrha mu je prevencija siromaštva, te da se obitelji prijave ne za *Bürgergeld* (u slobodnom prijevodu građanski novac) pod popularnim nazivom *Hartz IV* (Nagel, 2023.).

Kako bi obitelj ili samac dobila doplatku za djecu trebaju ispuniti nekoliko uvjeta. Gledaju se svi prihodi i imovina. Obitelj mora imati prihode od minimalno 900 eura bruto mjesečno, samac 600 eura. Dijete mora biti mlađe od 25 godina, živjeti u istom kućanstvu podnositelja zahtjeva. Ne smije biti u braku ili u registriranoj zajednici. Mora biti i korisnik *Kindergeld*. Također, je važno bi li obitelj u *Kindergeld*, doplatku za djecu, vlastitu plaću i novac za stanovanje imala dovoljno kako bi se uzdržavala. Doplatka se nakon pozitivno ocjenjenog zahtjeva prima šest mjeseci. Nakon toga se zahtjev mora ponoviti. Doplatka za djecu u 2023. godini iznosi 250 eura mjesečno i računa se za svako dijete zasebno (Bundesagentur fuer Arbeit, 2023.).

4.3.1. Fertilitet u Njemačkoj

U slici 4.3.1. možemo vidjeti kakva je situacija s fertilitetom u Njemačkoj. Iako je od 2011. godine fertilitet bio u blagom porastu, od 2015. godine možemo govoriti o konstantom padu kojem se trenutno ne vidi kraj. Iz toga možemo zaključiti kako ni njihove izdašne naknade očito nisu dovoljan razlog za dizanje fertiliteta, ali je svakako dovoljno da se pokriju bar neke osnove potrebe djeteta.

Slika 4.3.1. Broj rođene djece od 1901. do 2021.

Izvor sozial politik-aktuell.de

4.3.2. Naknade za djecu u Njemačkoj u budućnosti

Kao što smo vidjeli Njemačka na djeci ne štedi. Ali kako će to u budućnosti izgledati? Hoće li naknade rasti? Pravog odgovora još nema. Trenutna Vlada dala je prijedlog za naknadu koja bi u osnovi objedinila prethodno navedene naknade. S time bi roditelji bili spremniji zatražiti svoje pravo, bila bi smanjena birokracija. Prijedlog je da se stvori naknada za osnovno osiguranje djeteta, da bi u početku iznosila barem koliko *Kindergeld* trenutno uz neke dodatke, te bi dijete i nakon što završi školovanje ili se odseli primalo osobnu naknadu kako bi mu se pomoglo pri daljnjem školovanju, u početku rada ili samostalnom življenju. Konkretnih mjera zasad nema te je i ova naknada planirana tek za 2025. godinu (Ruhrnachrichten, 2023.).

5. Doplatak za djecu u Hrvatskoj

Institucijom doplatka za djecu nastoji se olakšati odgoj i uzdržavanje djece, ne samo u smislu socijalnog primanja već i obiteljskog života. Načelo po kojem se dodjeljuje doplatka za djecu je načelo pravednosti, da ga dobije onaj kome je zaista potreban.

Hrvatska je zakon o doplatku za djecu naslijedio iz ranijeg sustava. Postojale su mnoge kritike spram ovog zakona, s obzirom da njime nisu bila obuhvaćena sva djeca, niti najranjivije skupine već je glavni uvjet za primanje istog bio radni odnos. Doplatka za djecu financirao se doprinosima iz plaće po stopi od 2,20%. Kritike su se kretale u smjeru da ga je potrebno omogućiti i onima koji nisu u radnom odnosu jer je glavna svrha doplatka za djecu potpora pri uzdržavanju i odgajanju djece. Time bi se ostvarilo i cilj ostvarivanja načela socijalne države, posebne zaštite obitelji i djece te pronatalitetne politike (Puljiz, 1999.).

Stvari kreću u drugačijem smjeru nakon izglasavanja zakona o sredstvima za doplatka za djecu kojim je odlučeno da se sredstva za isplatu osiguravaju od 01.07.1998. godine iz državnog proračuna, te novoga Zakona o doplatku za djecu iz 1999. godine. Međutim i oko ovog zakona vodile su se žustre rasprave u Saboru i javnosti. Rasprave su više bile „provedbene“ prirode, jer je glavno pitanje bilo može li državni proračun podnijeti nova, veća opterećenja. „Konceptijske“ polemike su se vodile uglavnom oko pitanja prioriteta raspodjele novca. Međutim, upravo vođenje tih polemika dovelo je do toga da je krug primatelja doplatka za djecu proširen i na djecu nezaposlenih, individualne poljoprivrednike i roditelje koji obavljaju samostalnu djelatnost. (Magdalenić, 2001.).

Definiran je i novi imovinski cenzus, tu govorimo o svim primanjima svih članova kućanstva, koja se smatraju dohotcima. Viši imovinski cenzus bio je 50%, a niži 25%. Oni koji su imali niži cenzus za prvo i drugo dijete dobivali su iznos doplatka od 274,95 kn (36,49€¹), a za treće i svako daljnje 427,70 kn (56,76€), dok su oni sa višim cenzuom za prvo i drugo dijete dobivali 152,75kn (20,27€), a za treće i svako sljedeće 274,95kn (36,49€) (Magdalenić, 2001.).

¹ Za izračun korišten fiksni tečaj konverzije od 7,4535

Međutim jedan od glavnih problema je što se nakon već spomenutih promjena Zakona o doplatku za djecu smatra da su roditelji „korisnici“, a ne djeca, što nije u duhu obiteljske politike (Magdalenić, 2001.).

Kao što ćemo u nastavu vidjeti, ni danas zakon nije drugačije definiran. Korisnicima se još uvijek smatraju roditelji.

5.1. Sadašnji zakon o doplatku za djecu

U nastavku ćemo definirati današnji zakon o doplatku za djecu koji je svjetlo dana ugledao 2001. godine te je uz određene dopune i izmjene još uvijek na snazi.

Prema sadašnjem Zakonu doplatku za djecu (NN 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 85/15, 58/18) doplatkom za djecu smatra se novčano primanje koje koristi roditelj ili zakonski skrbnik djeteta. Kao i prema prošlom zakonu, pravo se stječe ovisno o visini ukupnog dohotka članova kućanstva korisnika i drugih uvjeta. Obzirom da je doplatak za djecu novčano sredstvo koje je tu za „pomoć“ roditeljima, ono nije novčano primanje koje može biti predmet ovrhe ili osiguranja, osim ako je u pitanju sudska odluka radi uzdržavanja u korist djece za koju se ostvaruje. Pravo na doplatak za djecu je neprenosivo pravo, a ako su prisutna oba roditelja oni se trebaju dogovoriti tko će primati doplatak. Doplatak se može primati samo prema jednoj osnovi. Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje je javnopravno tijelo koje rješava pravo primanja. Osobe koje mogu primati doplatak su roditelji, posvojitelji, skrbnik, očuh, maćeha, baka, djed i osoba kojoj je na temelju nadležnog tijela dijete povjereno na čuvanje i odgoj za svu djecu koju uzdržava, a može i punoljetno dijete koje se školuje, a koje nema oba roditelja. Doplatak se isplaćuje prema gore navedenim osobama samo za djecu koju stvarno uzdržavaju, odnosno za vlastitu, posvojenu djecu ili pastorčad, uzdržavanu unučad i drugu djecu bez roditelja (Zakon o doplatku za djecu NN 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 85/15, 58/18).

Postoji nekoliko uvjeta koji trebaju biti ispunjeni kako bi se pravo ostvarilo. Ukupni dohodak ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini ne smije prelaziti 70% proračunske osnovice po članu kućanstva. Proračunska osnovica za 2023. godinu iznosi 441,44 eura (HZMO, 2023.). To znači da za pravo primanja doplatka ukupni

prehodi ne smiju prelaziti 309,01 eura po osobi . Također, uvjet je da dijete živi s korisnikom u kućanstvu (Zakon o doplatku za djecu NN 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 85/15, 58/18).

Kada govorimo o visini prava, u prošlom zakonu smo razlikovali viši i niži cenzus, dok u današnjem zakonu razlikujemo tri razreda prema dohodovnom cenzusu. Prvi je da ukupni dohodak nije viši od 16,33% proračunske osnovice (72,09 eura), te se time stječe pravo na 9% proračunske osnovice što iznosi 39,72 eura. Drugi razred je da ukupni dohodovni cenzus ne prelazi između 16,34% i 33,66% (72,13 i 148,59 eura). U tom slučaju korisnik ima pravo na 7,5% osnovice što iznosi 33,11 eura. U treći razred spadaju korisnici kojima dohodak ne prelazi između 33,67% i 70% osnovice (148,63 i 309,01 eura). Oni imaju pravo na 6% proračunske osnovice što iznosi 26,49 eura. Ukoliko korisnici imaju više djece, pripada im dodatno 500 kn, odnosno 66,36 eura za 3. i 4. dijete. Ukoliko je dijete bez oba roditelja ili su mu oba roditelja nepoznata, nepoznatog prebivališta ili potpuno i trajno nesposobna za samostalan život i rad ili im je oduzeta poslovna sposobnost, te za dijete s oštećenjem zdravlja prema posebnim propisima, pripada mu doplatka koji se uvećava za 25%. Ako dijete nema jednog roditelja ili mu je jedan roditelj nepoznat, pripadajući doplatka se uvećava za 15%. Doplatka u visini 25% proračunske osnovice (110,36 eura) pripada za dijete s težim ili teškim invaliditetom prema posebnim propisima, neovisno o ukupnom dohotku po članu kućanstva.

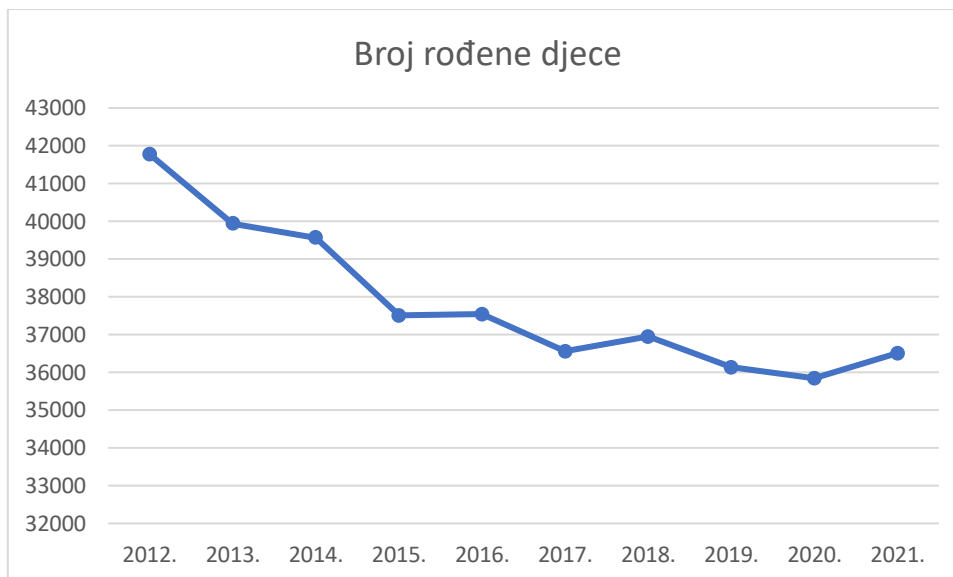
5.2. Utjecaj doplatka za djecu na fertilitet

Utječe li, koliko i na koji način, doplatka za djecu na fertilitet u Hrvatskoj zapravo nije u potpunosti istraženo do danas. Stoga samo možemo nagađati i ponuditi određeni temelj za daljnja istraživanja. Krenemo li od pretpostavke da doplatka za djecu povećava fertilitet, onda bi trebao i rasti broj novorođene djece svake godine. Podaci Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo ne daje mnogo nade. U slici 5.1. vidljivo je da je fertilitet u Hrvatskoj od 2012. godine zapravo u konstantnom padu. Hrvatski zavod za javno zdravstvo još nije izdao Izvješće o porodima u Hrvatskoj za 2022. godini, ali

je krajem 2022. godine bilo poznato kako je te godine rođeno oko 2000 djece manje nego u prethodnoj godini (Danas.hr, 2022.).

Slika 5.1.

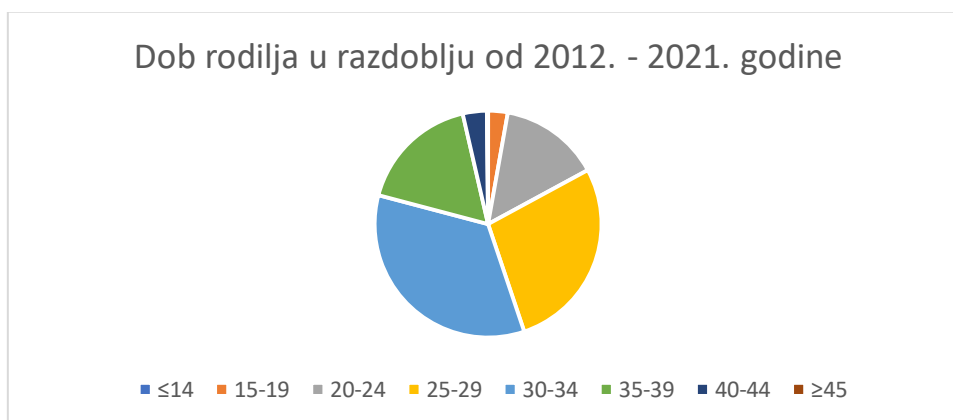
Broj novorođene djece u razdoblju od 2012. do 2021. godine

Izvor: izradio autor na osnovi podataka u izvješćima HZJZ-a od 2011. do 2022. godine

Kada pogledamo dob roditelja u slici 5.2. vidi se da je većina roditelja u dobi od 25 do 34 godina. Također, može se postaviti pitanje je li doplatak za djecu zaista relevantan faktor u porastu feriliteta ili su neki drugi faktori, tj. mjere obiteljske i populacijske politike bitnije.

Slika 5.2. *Dob roditelja u razdoblju od 2012. do 2021. godine*

Izvor: izradio autor na osnovi podataka u izvješćima HZJZ-a od 2011. do 2022. godine

Tablica 5.1.

Razina obrazovanja žena starije od 15 godina 2011. godine

RAZINA OBRAZOVANJA	RELATIVNI UDIO
Bez škole	13,09%
Osnovna škola	24,08%
Srednja škola	45,94%
Viša škola ili stručni studij	5,91%
Fakultet/akademija/sveučilišni poslijediplomski studij	10,80%
Nepoznato	0,18%

Izvor: Kuljanić Huzjk, M. (2018.) *Analiza obrazovne strukture u Republici Hrvatskoj*

S obzirom da je većina roditelja prema slici 5.2. u dobi kada su radno sposobne, a tablica 5.2. prikazuje razinu obrazovanja žena starije od 15 godina, možemo pretpostaviti kako je većina roditelja srednjoškolskog obrazovanja te kako one čine prvu skupinu. Imajući to u vidu, također možemo pretpostaviti kako većina njih, ako je u radnom odnosu, radi u zanimanjima koje imaju najniže prosječne plaće u Hrvatskoj, a koje su prema podacima Moj-posao (dubrovniknet.hr) u pomoćnim zanimanjima, tekstilnoj industriji i uslužnim djelatnostima. Drugu skupinu čine žene bez škole ili sa osnovnom školom, a treću žene s višim ili visokim obrazovanjem koje primaju višu prosječnu ili iznadprosječnu plaću. Kada znamo ove informacije i koliki su iznosi doplatka za djecu u Hrvatskoj, s pravom si možemo postaviti pitanje je li doplatka za djecu dovoljan motivator kako bi se žena ostvarila u roditeljstvu. Ako pogledamo sliku 4.2. možemo nagađati da će to biti prije motivator za žene bez škole ili osnovne škole ili koje nisu u radnom odnosu, ali definitivno nije za žene sa višim ili visokim obrazovanjem.

5.3. Budućnost doplatka za djecu u Hrvatskoj

Tijekom 2022. godine Hrvatska je doživjela duboku inflaciju. Inflacija u toj godini, prema Državnom zavodu za statistiku iznosio je 10,8% (Hina, 2023.). Kako bi se ublažile posljedice porasta cijena, Vlada je na sjednici održanoj 08. rujna 2022. godine donijela odluku o isplati jednokratnog novčanog primanja korisnicima doplatka za djecu. Tom odlukom određeno je da će obitelji s jednim djetetom dobiti jednokratno novčano primanje u visini od 300 kuna, s dvoje djece 500 kuna, s troje djece 700 kuna, s četvero djece 900 kuna, a s pet i više djece 1100 kn (Odluka NN 104/2022-1523).

Istu takvu odluku je Vlada donijela ponovno na sjednici održanoj 22. prosinca 2022. godine (Odluka NN 152/2022-2387). Moguće slične mjere je Vlada najavila i za 2023. godinu.

Za uvećanje doplatka za djecu u Hrvatskoj se krajem 2022. i početkom 2023. godine počela i boriti građanska inicijativa Za djecu. Za početak su pokrenuli peticiju kojom se traži povećanje doplatka za djecu za minimalno 50 eura za svako dijete ili kompletno ukidanje cenzusa i fiksni doplatka za djecu za svako dijete. Ističu i oni, kao što je već i u ovom radu konstatirano, da se iznos doplatka za djecu nije mijenjao godinama te da se to treba promijeniti. Dizanjem minimalnog iznosa plaće mnoge obitelji će „ispasti“ iz okvira dozvoljenog cenzusa, te će izgubiti pravo na doplatka za djecu (Indeks, 2023.).

Baš u slično vrijeme je Vlada najavila da namjerava udvostručiti iznos doplatka za djecu, negdje krajem 2023. godine (Hina, 2022). S obzirom da je već i Magdalenić (2001.) skrenuo pažnju na to da su „konceptijske“ polemike doplatka za djecu političke prirode, možda valja naglasiti da je i 2024. godina, godina u kojoj će se održati izbori za hrvatski i europski parlament. Vlada planira stvoriti povoljnije financijske uvjete za obitelji, proširiti krug korisnika i uvećati iznost doplatka s obzirom da troškovi života rastu (Hina, 2022.). Preostaje jedino čekanje da utvrdimo je li Vlada ispunila svoje obećanje. Do tada će građanska inicijativa ZA djecu nadalje aktivno djelovati u interesu djece i njihovih roditelja.

6. Zaključak

Obitelj je jedna od najvažnijih komponenta današnjeg društva. Europske države, kao i Hrvatska su socijalne države i ustraju u tome da zaštite obitelj osobito u egzistencijalnom smislu. Godinama se države bore sa siromaštvom, a pri tome najviše misle na svoje najmlađe građane. Doplatak za djecu spada u sferu obiteljskih politika. One politike koje u sklopu socijalnih politika žele utjecati na strukturu i socijalni položaj obitelji. U ovom radu smo se fokusirali na strukturu obitelji, tj. na fertilitet kao demografski čimbenik. Rađanje djece je važan segment u društvu, jer rađanje djece osigurava stabilnost socijalnog, mirovinskog i poslovnog sustava. S obzirom da je stopa fertiliteta već godinama u konstantom padu, Hrvatska i ostale članice EU pokušavaju utjecati na fertilitet kroz različite mjere, a jedna od najpopularnijih je doplatak za djecu. On se različito definira i ostvaruje u svim zemljama članicama EU. U Hrvatskoj se zadnjih godina jedino mjenjao cenzus po čijoj osnovi se ostvaruje doplatak za djecu. Naknade su, možemo otvoreno reći, ostale sramotno male, a zbog inflacija 2008. i 2022. godine život postaje iz godine u godinu sve skuplji. U Hrvatskoj je naknada toliko mala da si obitelj s višim cenzusom, s jednom mjesečnom naknadom doplatka za djecu ne može priuštiti ni paket pelena renomirane marke. Činjenica je da najveća naknada iznosi tek 7% minimalne neto plaće što zaista ne može biti veliki motivator za proširenje obitelji. Svejedno je u osobnom interesu svih obitelji, a na kraju i države koja je prema Ustavu socijalna te se obvezala da će štiti najranjivije skupine i pružiti socijalnu pravednost, da se krug korisnika doplatka za djecu proširi i omogući većem broju djece doplatak te da se naknada poveća. Ovaj pregledni rad može u budućnosti koristiti upravo kao temelje za daljnja istraživanja, osobito kada se zna koliko je važno da stopa fertiliteta treba biti u porastu. Potrebno je istražiti koji novčani transferi bi mogli utjecati na rast fertiliteta ili bi pak bilo potrebno druge socijalne usluge unaprijediti. S obzirom da je kod povećanja fertiliteta u fokusu žena, također se postavlja pitanje kako motivirati žene s višim i visokim obrazovanjem, jer njima, prema gore prikazanim podacima novčani transferi očito nisu dovoljan poticaj. Potrebno je istražiti bi li veća ravnopravnost na tržištu rada, povećanje socijalnih usluga, osiguravanje mjesta u vrtićima ili drugačija vrsta podrške ukoliko su npr. samohrane majke utjecale na njihovu želju za daljnjim rađanjem djece.

Popis tablica:

4.1. Dodatak za obitelji sa većim brojem članova.....	9
4.2. Mjesečni iznos doplatka za djecu u eurima.....	11
5.1. Razina obrazovanja žena starije od 15 godina 2011. godine	25

Popis slika:

4.1. Udio doplatka za djecu u javnim rashodima zemljama u EU.....	17
4.3.1. Broj rođene djece od 1901. do 2021. godine.....	20
5.1. Broj novorođene djece u razdoblju od 2012. do 2021. godine.....	24
5.2. Dob roditelja u razdoblju od 2012. do 2021. godine.....	24

7. Literatura

1. BFSFJ (2023.) *Was sind Freibeträge fuer Kinder?* Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama Bundesagentur fuer Familie, Senioren, Frauen und Jugend:
<https://familienportal.de/familienportal/familienleistungen/steuerentlastungen/was-sind-freibetraege-fuer-kinder--125198>
2. Bundesagentur fuer Arbeit (2023.) *Kindergeld ab 18 Jahren*. Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama Agencije za zapošljavanje:
<https://www.arbeitsagentur.de/familie-und-kinder/infos-rund-um-kindergeld/kindergeld-ab-18-jahren>
3. Bundesagentur fuer Arbeit (2023.) *Kindergeld: Anspruch, Hoehe, Dauer*. Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama Agencije za zapošljavanje:
<https://www.arbeitsagentur.de/familie-und-kinder/infos-rund-um-kindergeld/kindergeld-anspruch-hoehe-dauer>
4. Bundesagentur fuer Arbeit (2023.) *Kinderzuschlag: Anspruch, Hoehe, Dauer*. Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama Agencije za zapošljavanje:
<https://www.arbeitsagentur.de/familie-und-kinder/kinderzuschlag-verstehen/kinderzuschlag-anspruch-hoehe-dauer>
5. Croatia.eu (2023.). *Demografska slika*. Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama Croatie: <https://croatia.eu/index.php?view=article&lang=1&id=14>
6. Danas.hr (2022.) *Bijela kuga hara hrvatskom: U ovoj godini je rođeno najmanje djece u posljednjih 30 godina! Demograf upozorio na razorne posljedice: "Prirodni pad je silovit!"*. Posjećeno 22.03.2023. na mrežnim stranicama Danas.hr: <https://net.hr/danas/hrvatska/u-2022-godini-rodono-najmanje-djece-u-posljednjih-30-godina-9e4e5e0a-5f98-11ed-9e52-be73f3d24721>
7. Dubrovnicket.hr (2023.) *MOJ POSAO: rast plaća u odnosu na 2022., žene i dalje manje plaćene od muškaraca*. Posjećeno 23.06.2023. na mrežnim stranicama dubrovnicket.hr: <https://www.dubrovnicket.hr/moj-posao-rast-placa-u-odnosu-na-2022-zene-i-dalje-manje-placene-od-muskaraca/>

8. Dumančić, A. (2020.) *Demografski procesi i društveni razvoj Hrvatske*. Završni rad. Osijek: Filozofski fakultet.
9. DZS (2021). *U 2020. zabilježen najmanji broj živorođene djece u Republici Hrvatskoj*. Posjećeno 22.03.2023. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <https://dzs.gov.hr/vijesti/u-2020-zabiljezen-najmanji-broj-zivorodjene-djece-u-republici-hrvatskoj/397>
10. DZS (2022.). *Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2021*. Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030>.
11. <https://gov.hr/hr/novcana-potpورا-za-novorodjeno-dijete/700>
12. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2013.) *Izješće za 2012. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2012. godine* [datoteka s podacima]. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/porodi_2012.pdf
13. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2014.) *Izješće za 2013. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2013. godine* [datoteka s podacima]. https://hzjz.hr/wp-content/uploads/2014/08/Porodi_2013.pdf
14. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2015.) *Izješće za 2014. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2014. godine* [datoteka s podacima]. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2016/01/BILTEN_Porodi_2014.pdf
15. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2016.) *Izješće za 2015. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2015. godine* [datoteka s podacima].
Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017.) *Izješće za 2016. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2016. godine* [datoteka s podacima].
16. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2017.) *Izješće za 2016. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2016. godine* [datoteka s podacima]. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/08/Porodi_2016.pdf
17. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2018.) *Izješće za 2017. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2017. godine* [datoteka s podacima]. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2018/07/Porodi_2017.pdf
18. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2019.) *Izješće za 2018. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2018. godine* [datoteka s podacima]. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2019/07/Porodi_2018.pdf

19. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2020.) *Izvjешće za 2019. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2019. godine* [datoteka s podacima].
https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/07/Porodi_2019.pdf
20. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2021.) *Izvjешće za 2020. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2020. godine* [datoteka s podacima].
https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/07/PORODI_2020.pdf
21. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2022.) *Izvjешće za 2021. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2021. godine* [datoteka s podacima].
Dostupno na mrežnoj stranici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo:
https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2022/07/Porodi_2021.pdf
22. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (2023.) *Rodiljne i roditeljske potpore*. Posjećeno 24.06.2023. na mrežnoj stranici HZZO-a:
<https://hzzo.hr/rodiljne-i-roditeljske-potpore>
23. Hina (2022.) *Plan Plenkovićeve Vlade: Prije izbora 2024. godine namjerava udvostručiti iznos dječjeg doplatka*. Posjećeno 23.03.2023. na mrežnoj stranici novog lista: <https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/plan-plenkoviceve-vlade-prije-izbora-2024-godine-namjerava-udvostruciti-iznos-djecjeg-doplatka/>
24. Hina (2023.) *Inflacija je 13,1 posto! Pogledajte što je najviše poskupjelo*. Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama poslovni.hr:
<https://www.poslovni.hr/hrvatska/inflacija-je-131-posto-pogledajte-sto-je-najvise-poskupjelo-4371909>.
25. HZMO (2022.) *Vlada donijela odluke radi ublažavanja posljedica porasta cijena (energenata) za korisnike mirovina i doplatka za djecu*. Posjećeno 22.03.2023. na mrežnim stanicama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje: <https://www.mirovinsko.hr/hr/vlada-donijela-odluke-radi-ublazavanja-posljedica-porasta-cijena-energenata-za-korisnike-mirovina-i-doplatka-za-djecu/2384#:~:text=U%20okviru%20sveobuhvatnog%20paketa%20mjera%20Oza%20ubla%20C5%BEavanje%20porasta,djeteta%20-%20Ukupno%20700%20kn%20za%20tri%20djeteta>

26. HZMO (2023.) *Dohodovni cenzus i svote doplatka za djecu za 2023.* Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje: <https://www.mirovinsko.hr/hr/dohodovni-cenzus-i-svotedoplatka-za-djecu-za-2023/272>
27. Indeks (2023.) *Građani peticijom traže uvećanje dječjeg doplatka za minimalno 50 eura.* Posjećeno 22.03.2023. na mrežnim stranicama Indexa: <https://www.index.hr/mame/clanak/gradjani-peticijom-traze-uvecanje-djecjeg-doplatka-za-minimalno-50-eura/2426842.aspx>
28. Ivanda, K. (2017.) Demografija Hrvatske: stanje, zablude i perspektive. *Političke analize, broj 37.*
29. Kuljanić Huzjak, M. (2018.) *Analiza obrazovne strukture u Republici Hrvatskoj.* Diplomski rad. Varaždin: Sveučilišni centar Varaždin
30. Lamaza Maronić, M. i Tokić, I. (2012.) Utjecaj demografskih čimbenika na društveno – ekonomski razvoj Hrvatske. *Ekonomski vjesnik: Review of contemporary Entrepreneurship, Buisness and economic issues 25(2), 263-270.*
31. Nagel, Y. (2023.) *Kinderzuschlag 2023: Anspruch, Hoehe, Dauer und Tipps.* Posjećeno na mrežnim stranicama Elterngeld: <https://www.elterngeld.de/kinderzuschlag/#gref>
32. Odluka o isplati jednokratnog novčanog primanja korisnicima doplatka za djecu radi ublažavanja posljedica porasta cijena energenata (NN 104/2022-1523).
33. Odluka o isplati jednokratnog novčanog primanja korisnicima doplatka za djecu radi ublažavanja posljedica porasta cijena energenata (NN 152/2022-2387).
34. Pavliček Budimir, B. (2018.) Državne potpore obiteljima s djecom: prikaz odabranih novčanih potpora i usporedba Hrvatske i nekih europskih država. *Zagrebačka pravna revija 7 (3) 2018, 353-371.*
35. Pilić, J. (2022.) *Komparativna analiza dječjeg doplatka u zemljama Europske unije.* Diplomski rad. Zagreb: Ekonomski fakultet
36. Puljiz, V. (1994.) Socijalna politika i obitelj. *Revija za socijalnu politiku 1(3), 237-244.*

37. Puljiz, V. (1999.) Obrazloženje konačnog prijedloga zakona o doplatku za djecu. *Revija za socijalnu politiku*, VI(1), 45-54.
38. Puljiz, V. i Zrinščak, S. (2002.) Hrvatska obiteljska politika u europskom kontekstu. *Revija za socijalnu politiku* 9(2), 117-137.
39. Ruhrnachrichten (2023.) *Eckpunkte fuer Kindergrundsicherung: Was sich in Zukunft fuer Familien aendern soll*. Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama Ruhrnachrichten: <https://www.ruhrnachrichten.de/ueberregionales/kindergrundsicherung-familien-was-sich-aendert-w685612-2000723915/>
40. Sozialpolitik-aktuell.de (2022.) *Zusammengefasste Geburtenziffer in Deutschland 1901-2021*. Posjećeno 25.03.2023. na mrežnim stranicama sozialpolitik-aktuell: https://www.sozialpolitik-aktuell.de/files/sozialpolitik-aktuell/_Politikfelder/Bevoelkerung/Datensammlung/PDF-Dateien/abbVII1b.pdf
41. Schoen, Britta Beate (2023.) So bekommst du 250 euro Kidergeld fuer jedes Kind. Posjećeno 25.03.2022. na mrežnim stranicama Finanztip: <https://www.finanztip.de/kindergeld/>
42. Stropnik, N. (1996.) Obiteljske politike u Europi. *Revija za socijalnu politiku* 3(2), 105-115.
43. Zakon o doplatku za djecu (NN 94/01, 138/07, 37/08, 61/11, 112/2012, 85/15, 58/2018)
44. Zakon o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22, 113/22, 33/23).
45. Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, 151/22).
46. Ustav RH (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)